

kiváló magyar filológus és berlini egyetemi tanár, Gragger Róbert 100. születésnapjára kiadott III. füzetből derült aztán ki, hogy voltaképpen milyen cél lebegett a kiadók és a munkatársak szeme előtt. Az olvasó számára világossá válik ugyanis, hogy központot, tudományos vitafórumot kívánnak létrehozni Berlin igen széles nemzetközi vonzókörének felhasználásával. Maga Gragger az első világháború alatt ment ki a berlini egyetemen alapított magyar tanszékre, és rövidesen az ottani Collegium Hungaricum igazgatója lett. Többek között ő adta ki az Ungarische Bibliothek c. sorozatot, a *Berliner Rundschau* c. folyóiratot, kezdeményezte a Magyar Intézet Baráti Társasága felállítását, amely a kiváló tudós kultúraközvetítő tevékenységének anyagi alapját biztosította. Tarnói László így jellemezte Gragger tudományos munkásságát: „Ha behatóan tanulmányozzuk életművét, újból és újból meglep gondolatmenetének komplexitása, tételeinek mélysége és következtetése, melyek a magyar, a német, az összehasonlító irodalomtudományt, a kultúrtörténetet, mi több, a nyelvtudományt is érintik.” Eme tiszteletreméltó cél újrafogalmazása érdekében tartottak előadást a Gragger-emlékülésen a tanszék munkatársai és a magyar vendégek mellett egy helyi történész (Alexander Tinschmidt), a tanszék egyik régi hallgatója, ma könyvtárigazgató (Karl-Heinz Jügelt), cseh (Richard Pražák) és lengyel (Andrzej Sieroeszewski) hungarológus, hamburgi professzor (Wolfgang Veenker), s az emlékek felélesztésének jegyében került a Gragger-füzet élére Barta János visszaemlékezése, aki valószínűleg a berlini Collegium utolsó ösztöndíjasaként (1925–1926) ismerte Graggert.

Az egyes füzetek tematikája a tanszék munkatársai speciális kutatási területének felel meg. Eleve meghatározott koncepcionális és tartalmi rend nincsen, szabadon érvényesül viszont az az elv, hogy minden füzetnek a művelt tudományzakok megfelelő publikációs orgánumává kell válnia. Egyetlen számban található pl. dolgozatok a modern magyar irodalom köréből (Irene Rübberdt), valamint eredmények a XVIII–XIX. század fordulójáról (Tarnói László, Karl-Heinz Jügelt). Az inkább történeti jellegű cikkek mellett vannak politikai és filológiai munkák is a füzetekben (Paul Kárpáti). A közlemények kizárólag németül

jelentek meg, a szerkesztők azonban az eddig megjelent négy füzetben magyar nyelvű tartalmi összefoglalást is adtak. A III. füzet szerkesztési szempontból azért kiemelendő, mert itt válnak el egymástól először világosan a különböző tudományterületeket érintő publikációk.

A *Berliner Beiträge* ez idő szerint a német nyelvterület egyetlen sorozata, amelynek a széles értelemben vett hungarológia a tárgya. Kívánatos lenne, hogy a vállalkozás helyi és magyar támogatással, a merőben új körülmények között is fennmaradna, sőt továbbfejlődne, ugyanúgy központja lenne a Németországban folyó hungarológiai kutatásoknak, mint Gragger Róbert korában volt.

Andrea Seidler

Polskie glosy o kulturze węgierskiej. Red. István D. Molnár. Warszawa, Węgierski Instytut Kultury w Warszawie, 1988. 144 l. — *Węgrzy, polacy a ich sąsiedzi. Studia historyczne i literackie.* Red. István D. Molnár. Warszawa, Węgierski Instytut Kultury w Warszawie, 1990. 135 l.

A varsói Magyar Kulturális Intézet alapításának 40. évfordulója alkalmából (1988) megjelent s az azt követő gyűjteményes kötetben a lengyelországi hungarológiai kérdések kerültek előtérbe. Az Intézet több évtizedes fennállása alatt ismert műhelyvé vált a magyar kultúra, művészet és irodalom megismertetésének, illetve az ottani hungarológiai törekvések előmozdításának; nyilvánosságot és szakmai fórumot biztosított a kutatói érdeklődést kísérő tanulmányoknak. A kötetté formált írások is ilyen szerkesztői szándékról tanúskodnak, amit az utószó írója, D. Molnár István is megfogalmaz.

A magyar irodalom Lengyelországban történeti áttekintést (J. Snopek) a sok százados hagyományos érintkezések láncolata teszi gazdaggá. A modern korszakra vonatkoznak a magyar film (A. M. Rutkowski), a magyar művészet (K. Stanislawski) Lengyelországban témájú írásai. Ketten (T. Niczek — M. Dobrowolny) a magyar dráma lengyelországi sorsáról írnak. Egyik szerző (A. Nawrocki) a fordító följegyzéseit foglalta össze a magyar szonett kapcsán; egy másik a galériák, kiál-

ltások, múzeumok tárlatlátogatásairól készített művészeti jegyzeteket (Z. Taranienko). Van aki a magyar zenekultúrával történt találkozásait és benyomásait öröklötte meg (W. Jankowski); más szerző politikai eszmefuttatást végez a demokráciáról (J. R. Nowak). A lengyelországi hungarológia többreút bemutatását támasztja alá a magyar szépirodalom lengyel fordításainak bibliográfiája, 1945–1988 (Csapláros I.), amely 22 kötetnyi válogatást vagy gyűjteményt és több mint 250 szerzői kötetet tartalmaz (egyes szerzők több kötetét is). Az imponáló lista első látásra is elárulja, hogy meglehetősen egyenletes színvonalú és művészi értékű művek keverednek benne, ami fölveti a válogatás máig időszerű kérdését. A lengyel színpadokon játszott magyar darabok bibliográfiája, 1944–1988 (B. Borkowska — M. Dobrowolny) összességében figyelemre méltó, különös tekintettel arra a mozzanatra, hogy a magyar dramaturgiát Lengyelországban alig ismerik.

„A magyarok, lengyelek és szomszédaik” történelmi és irodalmi tanulmányok gyűjteménye. A varsói intézeti és a tarnowi múzeumi ülésszak előadásából alakult ki a kötet tematikája, amely egyrészt az 1848–1849-ben Erdélyben vívott szabadságharc küzdelmeire nyújtott vizsgálódási alapot, másrészt a térség lakóinak, a magyar, román, szász együttélésének problematikáját, a Népek Tavaszától az első világháborúig tartó időszakot állította a figyelem középpontjába. Erdély története háromkötetes monografikus feldolgozását lengyel szakember (M. Kozmiński) ismertette, ugyanis az új összefoglalás rövidített idegen nyelvű változatai még nem jelentek meg. Az irodalmi vonatkozású témák a történeti tematikához kapcsolódnak: Erdély Jókai és Kemény történelmi regényeiben a Népek Tavasza után (A. Sieroszewski), továbbá W. Bentkowskiki politikai és esztétikai nézetei (Kovács I.) és erdélyiek J. Korzeniowski „Báthori András” című drámájában (D. Molnár I.).

A varsói Magyar Kulturális Intézet kötetei sokban hozzájárulnak a magyar kultúra szakszerű terjesztéséhez, a lengyelországi hungarológiai kutatások fejlesztéséhez, ami párosul a magyar és lengyel szakemberek, polonisták és hungarológusok termékeny együttműködésével.

Hopp Lajos

Élet és Irodalom — Muzárium. 1826–1833. Repertórium. Összeállította Friedrich Ildikó. Kiadta a Petőfi Irodalmi Múzeum. Bp., 1991.

A repertórium összeállítása e folyóiratnál speciális problémákba ütközött. A szerkesztők: Kölcsey és Szemere cím nélkül közölték az egyes írásokat; néha a szerző neve is elmarad vagy álnévvél, esetleg monogrammal szerepel; a számokban nincs tartalomjegyzék sem — már Kazinczy is azt írta, hogy jó lenne, ha „egy index” segítené, hogy az olvasó „magát a felzavart rendben orientálni tudja.” (*KazLev. XX. 238.*) Friedrich Ildikó a lehetőség szerint pótolja a hiányzó címeket a korabeli vagy a későbbi kiadásokból; feloldja az álneveket, monogramokat. A cikkek felsorolása az időrendet, illetve a számok sorrendjét követi. A lap impresszumának kiegészített leírása után jelzi, hogy az írás hol található egy 19. századi és egy 20. századi nagy gyűjteményes kiadásban; s amennyire lehetséges, a forrásokra utal. A lap bemutatását segíti Fenyő István bevezető tanulmánya, mely *A magyar sajtó története* megfelelő fejezetének e célra alkalmazott változataként elemzi a folyóirat jelentőségét, fő célkitűzéseit, fejlődését, majd hanyatlását. A repertórium használatát igen jól segíti a kötet végén a cím- és névmutató, amely a szedéssel arról is tájékoztat, hogy a név alanyi vagy tárgyi minőségben fordul elő.

A folyóirat sajátos szerkesztéséből más probléma is adódott. Kölcsey és Szemere gyakran közölt névvel vagy anélkül vitatkozó, kiegészítő jegyzeteket. A füzet ezeket a források között hozza — kérdés, nem lett volna érdemes külön tételként felvenni vagy inkább az első, az impresszumot leíró részhez csatolni? — S még néhány megjegyzés. Néha hiányzik egy-egy adalék. Az első számba átvett Berzsenyi verstani eszmefuttatásánál jelezni kellett volna, hogy az első antirecenzióból közölték. Szükséges lett volna feltüntetni, hogy a negyedik számban kiadott Berzsenyi-elemzés Kölcsey verséről, a *Jegyváltóról* a második antirecenzióból való; másutt (1. szám 11. tétel és 2. szám 48. tétel) a szerkesztő jelzi az első antirecenzió címét. Kazinczy Sallustius-tanulmányához talán érdemes lett volna levelezésre is utalni a források között, minthogy először itt fejtette ki nézeteit (legtöbbször 1821-ben: